

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะแอมเฟตามีน หรือที่รู้จักกันในชื่อยาบ้า และยาบ้า ได้เพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ จากการสำรวจของ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute – TDRI) (2536) พบว่า ประชากรไทย 10,000 คน จะมีผู้เสพติดแอมเฟตามีน 3 – 8 คน ถ้าใช้อัตรานี้กับ ประชากร 60 ล้านคนของประเทศ เท่ากับว่ามีผู้เสพติดแอมเฟตามีนจำนวนประมาณ 228,000 คน โดยมีการแพร่ระบาดไปยังกลุ่มผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ แรงงานเด็ก และ เยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมต้น ระดับอาชีวศึกษา และระดับประถมศึกษา (ศิริเว สิริเสาวลักษณ์ 2540) กระทรวงศึกษาธิการ (2524) ได้ทำ การศึกษาสภาพปัญหาการใช้สารเสพติดของนักเรียน นักศึกษา ในสถานอาชีวศึกษา และ อุดมศึกษา ผลการศึกษาพบว่าสารเสพติดที่แพร่หลายและหาได้ง่ายเป็นอันดับแรก คือแอมเฟ ตามีน รองลงมา คือกัญชา และเหล้าแห้ง สมโภช มณฑิธรอาสน์ (2540) ยังพบว่า นักเรียน นักศึกษาที่เสพแอมเฟตามีน มีอายุระหว่าง 12 – 14 ปี มากที่สุด และเป็นอัตราส่วนชาย : หญิง ประมาณ 20 : 1 สำหรับกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ผลการศึกษาของ วรณิภา บุญยมานพ (2538) พบว่า จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้ใช้แรงงานทั้งหมดมีผู้ช้ยาเสพติด ร้อยละ 12 และชนิด ของยาเสพติดที่มีผู้ช้มากที่สุด ร้อยละ 52.78 คือ แอมเฟตามีน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สกฤตรัตน์ อุษณาวรงค์ (2540) ที่พบว่ากลุ่มผู้ใช้แรงงาน นักเรียน นักศึกษา มีการใช้สารเสพติด ประเภทแอมเฟตามีน เป็นอันดับแรกคิดเป็นร้อยละ 36.66 นอกจากนั้นผลการวิจัยของวรวงศ์ บุญช่วย และคณะ (2542) ยังพบว่า นักเรียนในระดับอาชีวศึกษามีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 2.4 ใช้ แอมเฟตามีน รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 1.1 ระดับอุดมศึกษาร้อยละ 0.2 และ ระดับประถมศึกษาร้อยละ 0.1

การเสพแอมเฟตามีนก่อให้เกิดผลกระทบดังนี้คือ (ปรารณา ประสงค์ดี 2533)

1. ผลกระทบต่อตัวผู้เสพ อาจทำให้ผู้เสพลี้ชีวิต สูญเสียอวัยวะ ร่างกาย พิกัด ว่างงานหรือถูกให้ออก สูญเสียเวลา ถูกตั้งคมรังเกียจ
2. ผลกระทบต่อครอบครัวของผู้เสพ รายได้หรือเศรษฐกิจของครอบครัว ประสบความฝืดเคือง สมาชิกในครอบครัวประสบความยากลำบากในการดำเนินชีวิต
3. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ รัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณในการบำบัด รักษา และในด้านการปราบปรามแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย
4. ผลกระทบต่อสังคม ก่อให้เกิดอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น การฉกชิงวิ่งราว การทำร้ายผู้อื่น

เรื่องราวเกี่ยวกับแอมเฟตามีนที่เผยแพร่ผ่านหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือ แม้แต่การสื่อสารข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต นับเป็นข่าวที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และ รัฐบาลเป็นอย่างมาก จากสถานการณ์ดังกล่าวรัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งด่วน ให้กระทรวงมหาดไทยจัดประชุมสัมมนาเพื่อหาแนวทางป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยเฉพาะแอมเฟตามีน โดยได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2540 ซึ่งการประชุมสัมมนาครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ทบวงมหาวิทยาลัย และองค์กร มูลนิธิภาคเอกชน ผลจากการประชุมสัมมนาสรุปว่าแนวทางการป้องกันและปราบปรามแอมเฟตามีนวิธีหนึ่งคือ การให้ข้อมูลข่าวสาร และการรณรงค์เผยแพร่โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (สิวะ สิริเสาวลักษณ์ 2540)

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทและหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก็ได้กำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาเสพติดไว้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544 (สำนักนายกรัฐมนตรี 2539) ได้กำหนดว่า แผนงานหลักในการดำเนินงานการแพร่ระบาดของแอมเฟตามีนที่สำคัญที่สุดแผนงานหนึ่ง คือ การเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน โดยการใช้สื่อสาธารณะทุกรูปแบบในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และจัดทำกิจกรรมประเภทต่าง ๆ

ให้กับประชาชนทั่วไป และกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งจัดทำกิจกรรมประเภทต่าง ๆ โดยให้ประชาชนและกลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วม และรับทราบเพื่อสร้างกระแสสังคม และร่วมมือกันต่อต้านปัญหาแอมเฟตามีนอย่างกว้างขวาง

จากการที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่สารนิเทศดังกล่าวหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จึงร่วมมือกันเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยของแอมเฟตามีน โดยใช้วิธีการเผยแพร่ผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดส่งเอกสารสิ่งพิมพ์ บทความ จัดทำสโปดโฆษณาสั้น ๆ และรายการสารคดี เพื่อเผยแพร่ผ่านทางสื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่อโทรทัศน์ สำหรับสื่อบุคคล มีการจัดฝึกอบรมประชุม วิทยากรเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปเผยแพร่แก่ผู้นำชุมชน ผู้นำเยาวชน และจัดบรรยายให้แก่ผู้เข้าเยี่ยมชมของหน่วยงานของตน ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์มีการผลิตคำขวัญ บทความ การ์ตูน ลงเผยแพร่ในวารสาร แผ่นพับโปสเตอร์ เอกสาร สติ๊กเกอร์ คู่มือ และสำหรับสื่อพื้นบ้าน มีการจัดแสดงหนังตะลุง ลิเก ลำตัด และแต่งเพลงพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น (สำนักนายกรัฐมนตรี 2538)

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้ดำเนินการและจัดให้มีกิจกรรมการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน และยาเสพติดอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การผลักดันหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการใช้กระบวนการประชาสัมพันธ์ การจัดโครงการฝึกอบรมผู้นำประชาสัมพันธ์สำหรับจัดทำเสียงตามสายในโรงเรียน โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โครงการป้องกันยาเสพติดในชุมชน โดยเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน การผลิตและเผยแพร่สารนิเทศผ่านสื่อบุคคล เพื่อดำเนินงานป้องกันและแก้ไขแอมเฟตามีนในชุมชน และการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในกลุ่มผู้ใช้แรงงานประมง (กองนโยบายและแผนสำนักงาน ป.ป.ส. 2541)

อย่างไรก็ตามในการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พบว่า ประสบปัญหาหลายประการ โดยในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ประสบปัญหา เช่น การเผยแพร่สารนิเทศยังไม่ต่อเนื่อง และขาดการเน้นย้ำ เนื่องจากขาดงบประมาณ เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เผยแพร่สารนิเทศ และวิทยากรเลือกใช้สื่อที่ตนเองมีความถนัด มากกว่าที่จะเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม เนื้อหาสารนิเทศที่เผยแพร่ไม่ดึงดูดและเร้าความ

สนใจ การใช้คำใช้ภาษาไม่ตรงกับความต้องการ และความรู้สึกร่วมของกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม ช่วงเวลาการเผยแพร่สารนิเทศของหน่วยงานไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่สารนิเทศบางกิจกรรม เช่น การจัดฝึกอบรม การประชุมสัมมนา มีจำนวนสูงมากไม่คุ้มกับการลงทุน เป็นต้น (นฤมล กมลวาทิน สัมภาษณ์ 2541 ; ไผตรี วิริยะ สัมภาษณ์ 2541) สำหรับหน่วยงานภาคเอกชนที่ทำหน้าที่เผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน พบว่าส่วนใหญ่เป็นองค์กรขนาดเล็กจึงมีบุคลากรไม่เพียงพอ บุคลากรขาดความเข้าใจในนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวมทั้งกฎ ระเบียบของหน่วยงานที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานให้ทันกับปัจจุบัน (ยุพา วงศ์ไชย 2538)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของแอมเฟตามีน ซึ่งนับวันทวีความรุนแรง และเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยมากขึ้น และแม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาโดยการเผยแพร่สารนิเทศ เพื่อให้ข้อมูล ความรู้ในเรื่องแอมเฟตามีน แต่ในขณะเดียวกันหน่วยงานดังกล่าว ยังคงประสบปัญหาในการเผยแพร่สารนิเทศหลายด้าน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน ในด้านประเภทของสื่อ วิธีการ เนื้อหา กลุ่มเป้าหมายและปัญหาในการเผยแพร่ ซึ่งจะประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางสำหรับห้องสมุดในการจัดหาทรัพยากรสารนิเทศเกี่ยวกับแอมเฟตามีน และในการให้บริการห้องสมุดต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา

1. การเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในด้านประเภทของสื่อ วิธีการ เนื้อหา และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศ
2. ปัญหาในการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

สมมติฐาน

1. การเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเผยแพร่แบบรายบุคคล มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีป้องกัน และหลีกเลี่ยง โดยมี

กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา และใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่

2. หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนประสบปัญหาด้านวิธีการเผยแพร่แบบ
รายกลุ่มในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนของหน่วย
งานภาครัฐและภาคเอกชนโดยครอบคลุมเฉพาะหน่วยงานในเขตกรุงเทพมหานครและเขต
ปริมณฑล (โดยเขตปริมณฑล) ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนใน
เขตกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล ที่ทำหน้าที่เผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนมีจำนวนทั้ง
สิ้น 150 แห่ง จำแนกเป็นหน่วยงานภาครัฐจำนวน 129 แห่ง (หน่วยงานราชการ 121 แห่ง และ
รัฐวิสาหกิจ 8 แห่ง) และหน่วยงานภาคเอกชนจำนวน 21 แห่ง

2. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานเผยแพร่สาร
นิเทศแอมเฟตามีนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
แห่งละ 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 150 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มุ่งศึกษาการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน
ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล มีขั้นตอนการ
ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเรื่องเกี่ยวกับการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนจากหนังสือ
วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลการเผยแพร่
สารนิเทศแอมเฟตามีนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3
ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลของหน่วยงาน ประกอบด้วย ขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงาน การกำหนดนโยบาย งบประมาณ และบุคลากร ที่ทำหน้าที่เผยแพร่สารนิเทศของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
- ตอนที่ 2 การเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในด้าน ประเภทของสื่อสารนิเทศ วิธีการเผยแพร่ เนื้อหาสารนิเทศ และกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่
- ตอนที่ 3 ปัญหาในการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนและข้อเสนอแนะของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน

3. นำแบบสอบถามที่สร้างไปทดสอบ ความน่าเชื่อถือกับผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในส่วนภูมิภาค จำนวน 20 แห่ง แห่งละ 1 คน รวมจำนวน 20 คน

4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้แก่ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบงานเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนจำนวน 150 คน โดยส่งทางไปรษณีย์

5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนในการวางแผนปรับปรุง และพัฒนาการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีนของหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางสำหรับห้องสมุดในการจัดหาทรัพยากรสารนิเทศเกี่ยวกับแอมเฟตามีน และในการให้บริการห้องสมุด

คำอธิบายศัพท์ในการวิจัย

การเผยแพร่สารนิเทศ หมายถึง การส่ง ถ่ายทอด หรือการนำเสนอสารนิเทศจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง หรือหลายคน จากหน่วยงานหนึ่งไปยังอีกหน่วยงานหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารเป็นตัวการเผยแพร่

เนื้อหาสารนิเทศ หมายถึง สารนิเทศเกี่ยวกับแอมเฟตามีน ซึ่งจำแนกเป็นเนื้อหาต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา โทษและอันตราย วิธีการป้องกันและหลีกเลี่ยง อาการของผู้ติดแอมเฟตามีน การบำบัดรักษา สถานการณ์และแนวโน้ม กฎหมายในการเสพ ค้า และลักลอบการผลิต

วิธีการเผยแพร่ หมายถึง การเผยแพร่สารนิเทศ โดยแบ่งตามช่องทางการสื่อสาร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ วิธีการเผยแพร่แบบรายบุคคล วิธีการเผยแพร่แบบรายกลุ่ม และวิธีการเผยแพร่แบบมวลชน

กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง กลุ่มประชาชนที่เป็นเป้าหมายของการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา ได้แก่ เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาทุกสังกัด และทุกระดับ
2. กลุ่มเป้าหมายในชุมชน เช่น เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เด็กและเยาวชนที่ถูกละทิ้ง เด็กและเยาวชนที่จบการศึกษาภาคบังคับ และไม่ได้ศึกษาต่อ เป็นต้น
3. กลุ่มเป้าหมายในสถานประกอบการ เช่น กลุ่มแรงงานประมงสัมพันธ์ กลุ่มแรงงานขนส่ง กลุ่มแรงงานอุตสาหกรรม และกลุ่มผู้ให้บริการในสถานบริการ เป็นต้น
4. กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น กลุ่มเด็กในความอุปการะของสถานสงเคราะห์ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน กลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เป็นต้น
5. กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ เช่น ชาวนา ชาวไทยมุสลิม ชาวเขา เป็นต้น

ประเภทของสื่อ หมายถึง สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่สารนิเทศแอมเฟตามีน แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. สื่อบุคคล เช่น ครู / อาจารย์ บิดา / มารดา เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ เป็นต้น
2. สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น จุลสาร แผ่นพับ แผ่นปลิว โปสเตอร์ ป้ายโฆษณา เป็นต้น
3. สื่อโสตทัศน์ เช่น วีดิทัศน์ สไลด์ประกอบเสียง แผ่นใสประกอบคำบรรยาย เทปบันทึกเสียง เป็นต้น
4. สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น
5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ฐานข้อมูลซีดีรอม ฐานข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น
6. สื่อพื้นบ้าน เช่น หอกระจายข่าว การแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น